

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Komisija za varstvo gorske narave
Usposabljanje za Varuha gorske narave

Seminarska naloga

NE IZKOPAVAJMO GORSKIH CVETLIC, RAJE JIH OPAZUJMO IN FOTOGRAFIRAJMO.

Mentor: Dušan Klenovšek
Avtor: Irena Lesjak
Planinsko društvo Tolmin

Tolmin 2019

Kazalo:

Uvod.....	3
Predstavitev PD Tolmin.....	4
Skalnjak – zgrešena izvedba.....	7
Opazovanje in fotografiranje rastlin.....	10
Zaključek.....	20
Viri.....	21

Uvod

Rastline so me vedno zanimale. Želela sem si, da bi jih čim več poznala. Ni pa bila to moja edina želja. Nekoč bom imela okrasni vrt s skalnjakom, na katerem bodo rastle gorske cvetlice.

Sem članica PD Tolmin in v prvem delu seminarske naloge sem predstavila naše društvo.

V drugem delu naloge sem opisala moj zgrešen poskus načrtovanja in zasajanja skalnjaka z gorskimi cvetlicami.

V tretjem delu naloge sem dodala fotografije cvetlic.

Predstavitev PD Tolmin

PD Tolmin je bilo ustanovljeno leta 1896 kot Soška podružnica Slovenskega planinskega društva s sedežem v Tolminu. V preteklem letu je bilo vanj včlanjenih 718 planincev, od tega kar 240 mladih planincev.

Danes društvo dosega svoj namen tako, da:

- goji planinsko prostovoljno dejavnost,
- posreduje naravne lepote, zanimivosti planin in gora ter življenja v gorah tako svojim članom kot ostalim planincem,
- organizira izlete, pohode, planinske ture, srečanja in druge oblike dejavnosti,
- na planinskih šolah in taborih za mlade planince in odrasle člane vzgaja in seznanja članstvo z oblikami planinske in gorniške dejavnosti,
- skrbi za vzgojo in izobraževanje planinskih kadrov (planinskih vodnikov in mentorjev planinske vzgoje, alpinističnih inštruktorjev, markacistov, varuhov gorske narave, gorskih reševalcev, inštruktorjev jamarstva, oskrbnikov in drugih strokovnih kadrov) tako, da jih pošilja na tečaje, tabore in druge oblike izobraževanja, ki jih prireja društvo, Planinska zveza Slovenije in drugi,
- upravlja in vzdržuje kočo na planini Razor,
- skrbi za varnost planincev v gorah z vzdrževanjem in nadelavo planinskih poti,
- raziskuje skrivnostni svet podzemlja,
- stalno izdaja društveno glasilo Krpelj, občasno pa tudi druge edicije (knjige, zbornike..).

Zaradi izredno pestre dejavnost delo poteka v sekcijah oziroma odsekih:

- **vodniški odsek** skuša približati gorski svet vsem tistim, ki se želijo z njihovo pomočjo in v družbi drugih planincev podati v gore.
- **markacijski odsek** skrbi za vzdrževanje, označevanje in nadelavo obstoječih planinski poti.
- **mladinski odsek** skrbi za vzgojo in izobraževanje mladih planincev na OŠ in v vrtcih v Tolminu in Mostu na Soči ter njihovih podružnicah.
- **alpinistični odsek** združuje alpiniste tolminske in kobariške občine, uspešno skrbi za vzgojo mladih alpinistov z organiziranjem alpinističnih šol. Tolminski alpinisti so ponesli naš glas na vse konca sveta.

- **jamarska sekcija** - v njej so združeni jamarji, ki raziskujejo predvsem podzemni svet Tolminskega Migovca in Kanina.
- **gospodarski odsek** skrbi za kočo na planini Razor, da lahko nudi planincem in obiskovalcem prijazno pribežališče.
- **postaja GRS Tolmin** - njeni člani so usposobljeni za hitro in strokovno pomoč ponesrečenim planincem in drugim obiskovalcem gora. V zadnjem času pa v večini primerov nudijo pomoč ponesrečencem pri adrenalinskih športih, predvsem jadralnim padalcem. So najbolj obremenjena postaja Gorske reševalne službe v Sloveniji.

- **fotografska skupina** združuje ljubitelje dokumentarne in umetniške fotografije. Pod vodstvom mentorja Rafaela Podobnika delujejo že 10 let. Na jubilejno deseto obletnico so pripravili 8. pregledno razstavo. Člani skupine so tudi zelo uspešni na mednarodnih natečajih in salonih.
- **odsek za varstvo gorske narave** skrbi za osveščanje planincev in drugih obiskovalcev gora o varstvu narave. Sodeluje tudi na mladinskih planinskih taborih.
- **orientacijski odsek** je najmlajši odsek našega društva, ki usposablja naše mlade člane o orientaciji, prireja tekmovanja v orientaciji. Naši mladi člani uspešno tekmujejo na mednarodnih tekmovanjih.
- **Odsek za obveščanje, promocijo in kulturo** izdaja društveno glasilo Krpelj, ki izide enkrat letno in izhaja že 25 let pod uredniškim vodstvom Žarka Rovščka.

Koča na planini Razor stoji na nadmorski višini 1315 metrov na planini Razor, ki se razprostira na južnem pobočju Bohinjsko - Tolminskih gora. Na tem območju je po prvi svetovni vojni potekala rapalska meja. Na planini je bilo nekaj

italijanskih obmejnih postojank, zato so tudi prvo kočo na planini Razor preuredili iz nekdanjega vojaškega objekta. Odprli so jo leta 1948, a kmalu ugotovili, da je premajhna. Leta 1957 so zato zgradili velik prizidek in nadzidali staro kočo. V naslednjih letih so objekt dokončali in opremili, povečano kočo so odprli konec julija 1961. Leta 1976 je kočo močno poškodoval potres, zato so jo morali obnoviti. Sklenili so, da jo bodo hkrati še povečali, a so se dela zaradi finančnih težav zavlekla. Prenovljeno in povečano kočo so nato odprli julija 1984.

Koča je stalno odprta od 20. junija do 20. septembra, aprila, maja in oktobra pa ob sobotah, nedeljah in praznikih v primeru lepega vremena. V njej je v dveh gostinskih prostorih okoli 100 sedežev, pri mizah pred kočo pa še 60. V 18 sobah je na voljo 80 postelj in še 10 ležišč v zimski sobi, ki je urejena v bližnji stavbi in je na voljo, ko je kočica zaprta.

Kočica ima certifikata Okolju prijazna planinska kočica in Družinam prijazna planinska kočica. Kočica je poznana predvsem po skutnih štrukljih in po njih jo poznajo po vsej Sloveniji in zamejstvu.

Kočica na planini Razor - 1315 m - Julijske Alpe - Slovenija

Skalnjak – zgrešena izvedba

Pred več kot 15 leti se mi je izpolnila želja. Uredila sem si okrasni vrt, manjkal mi je samo še skalnjak.

Prostor za skalnjak sem si izbrala pod velikim jesenom. Drevo naj bi delalo senco gorskim cvetlicam. Pripravila sem vse za nasaditev rastlin. Ker je bil skalnjak velik, sem večino rastlin kupila, gorske cvetlice pa izkopala in posadila na skalnjak.

Rastlinstvo na Planini Razor sem dobro poznala. V številnih obiskih planine sem izkopala tiste cvetlice, ki rastejo v velikem številu. Po večini so bile izkopane v času cvetenja, nekaj pa tudi v jeseni.

Nekatere rastline se da brez problema izkopati, da ne poškoduješ rastišča. Precej težje je bilo to pri rastlinah, ki imajo blazinasto rast (triglavska roža, brezstebelna lepnica) in eno samo dolgo korenino vraščeno med skalne razpoke. Zato sem poiskala zelo majhne blazinice, jih izkopala in posadila v skalnjak. Nekatere od teh so do zime že propadle. Nekaj jih je spomladi celo zacvetelo, potem pa so počasi posušile.

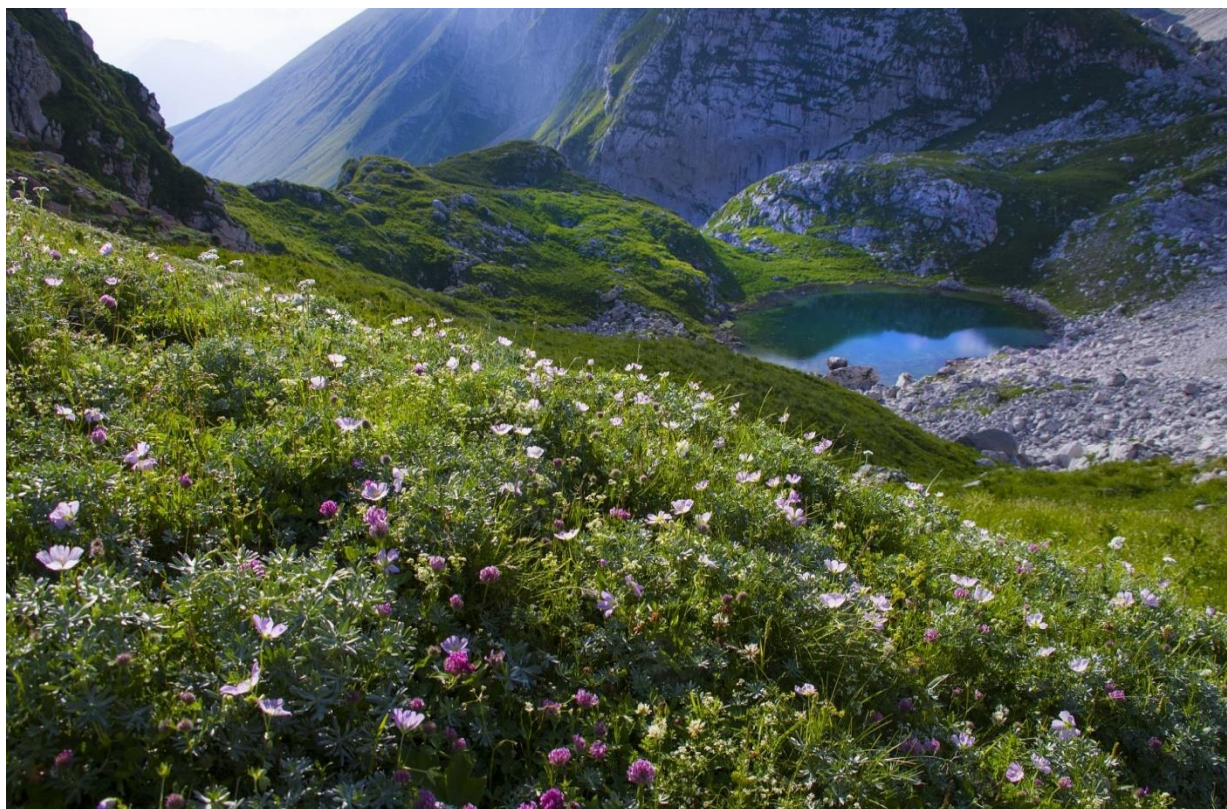
Odločila sem se, da poskusim še s semeni. Sejanci naj bi se bolje prilagodili. Nabrala sem nekaj semen, jih jeseni posejala v lončke. Spomladi je nekaj teh semen vzkilo, rastlinice so lepo rastle, v poletni vročini pa se jih je večina posušila. Samo nekaj jih je preživelo.

Hostov in skorjasti kamnokreč, alpski pečnik, planinski slanozor, visoki jeglič, navzkrižnolistni svišč in navadna majnica so cvetlice, ki so se uspele prilagodi. Prestale so tudi presaditev na novo lokacijo in lepo rastejo v sožitju z vrtnicami.

S temi poskusi sem prišla do spoznanja, da v dolini ne morem ustvariti takih pogojev kot jih gorsko cvetje potrebuje. Od takrat naprej gorsko cvetje samo še opazujem, občudujem in ustvarjanje skalnjakov prepuščam naravi, ki je najboljši vrtnar.

Alpski pečnik

Cvetoči travniki nad jezerom v Lužnici

Opazovanje in fotografiranje rastlin

Veliko ljudi hodi v gore. Nekaterim je pomemben čas za dosego vrha, drugim samo razgled z vrha, tretji gledajo samo pod noge, ker pravijo, da se tako manj utrudiš, nekateri pa opazujejo vse okoli sebe.

Mene zanimajo rastline, predvsem cvetlice, zato vidim tudi tiste, ki so malo drugačne. Predstavila bom pa tudi take, ki jih vsi poznamo.

Črnoškrlatni kamnokreč

Srebrna krvomočnica

Navadni jetrnik – *Hepatica nobilis*

Je od 5 do 15 cm visoka trajnica z modrimi cvetovi, redko tudi belimi. Raste v listnatih in mešanih gozdovih. Najdemo pa tudi primerke z roza cvetovi. Fotografije so bile posnete v okolici Mosta na Soči.

Trilistna vetrnica – *Anemone trifolia*

Je od 10 do 30 cm visoka trajnica, ki cveti od aprila do junija. Njeni cvetovi so bele barve, redko bledo roza ali svetlo modrikasti. Raste v gozdovih in skalnih rastiščih do 1860 m nad morske višine.

Ob poti proti jezeru Sorapis v Dolomitih so tudi modrikaste.

Wulfenov jeglič – *Primula wulfeniana*

Ime je dobila po koroškem botaniku Wulfenu. Je do 3 cm visoka trajnica, ki cveti v maju in juniju. Cvetovi so škrlatno rdeči. Raste na vlažnih mestih in v skalnih razpokah.

Na severnem pobočju Žabiškega Kuka pa raste tudi jeglič z belimi cvetovi.

Clusijev svišč – *Gentiana clusii*

Je do 5 cm visoka trajnica, ki cveti od maja naprej. Cvetovi so modre barve. Raste po gorskih travnikih in skalnih pobočjih. V času cvetenja Clusijevega svišča so travnata pobočja nad planino Razor videti, kot da bi bila obarvana v modro. Med vsemi se pa najde tudi kakšen posebnež.

Pirenejski kamnokras – *Petrcallis pyrenaica*

Nizka do 3 cm visoka blazinasta trajnica, ki cveti od junija do avgusta. Ima rožnate cvetove.

Na vrhu Žabiškega Kuka je tudi nekaj blazinic belega pirenejskega kamnokrasa.

Trebušasta zvončica – *Campanula cochleariifolia*

Do 15 cm visoka trajnica, ki cveti od julija do septembra. Modri cvetovi so kimasti in trebušasto zvonasti. Raste v skalnih razpokah, po gruščnatih tratah in meliščih. Na poti pod vrhom Vogla pa se je razkazoval šop belih trebušastih zvončic.

Zoisova zvončica – *Campanula zoysii*

Je do 10 cm visoka trajnica, ki je dobila ime po baronu Karlu Zoisu, ki jo je odkril. Cveti od julija pa do konca avgusta. Cvetovi imajo stisnjeno ustje in so vijoličasto modre ali svetlomodre, poredko tudi bele barve. Rastejo v večjih ali manjših šopih v skalnih razpokah. Je endemit naših Alp.

V skalni razpoki pod planinskim domom Zorka Jelinčiča na Črni prsti najdemo tudi bele.

Brezstebelna lepnica – *Silene acaulis*

Do 3 cm visoka blazinasta trajnica, ki raste na kamnitih tratah, vlažnem grušču in skalah. Cveti od junija do avgusta. Cvetovi so na kratkih pecljih škrlatnordeče barve, lahko so tudi beli.

Blazinice z belimi cvetovi bolj redko vidimo. Na poti na Krn lahko vidimo tudi bele.

Triglavska roža – *Potentilla nitida*

Do 5 cm visoka blazinasta trajnica, gosto srebrno svetleče dlakava, ki cveti v juliju in avgustu. Cvetovi so blede do temno rožnati, redko beli. Raste po skalnatih tratah in po skalovju. Raste predvsem v Julijskih Alpah, redkeje pa v Kamniško Savinskih Alpah in Karavankah.

Vretenčasti ušivec – *Pedicularis verticillata*

Do 30 cm visoka trajnica, ki cveti od julija do konca avgusta. Je pol zajedavska rastlina, kot tudi druge vrste ušivcev. Ima škrlatnordeče cvetove v socvetju. Raste po kamnitih pašnikih in alpskih tratah. Na pobočju pod vrhom Mangarta je tudi nekaj primerkov v beli barvi.

Juljski mak - *Papaver alpinum* subsp. *ernesti-mayeri*

Je do 20 cm visoka trajnica, ki cveti od julija pa do septembra. Ima bele cvetove. Raste na meliščih. Je endemit Julijskih Alp.

Fotografije so bile posnete na poti na Mangart.

Plazeča sretena – *Geum reptans*

Zelnata trajnica s plazečimi ukoreninjajočimi se pritlikami, visoka do 10 cm z rumenimi cvetovi. Raste na meliščih, skalnih razpokah na karbonatni podlagi. V Slovenije raste v Julijskih Alpah – Mangart in Kanjavec. Plazečo sreteno je na Mangartu leta 1836 odkril Henrik Freyer.

Zaključek:

V Sloveniji poznamo 3200 različnih rastlinskih vrst, od tega jih je 727 na rdečem seznamu ogroženih vrst. Med njimi so tudi zavarovane gorske rastline.

Planinsko društvo Tolmin se trudi osveščati obiskovalce gora tako, da je na kočo na planini Razor postavilo tablo s pregledom nekaterih zaščiteneh gorskih rastlin. Pri izboru rastlin je varuhinji gorske narave Tini Medved pomagal dr. Igor Dakskobler.

Uredba o zavarovanih prostoživečih rastlinskih vrstah prepoveduje uničevanje, trganje, rezanje, odvzem iz narave, zbiranje rastlin in ogrožanje teh vrst na njihovem naravnem območju. Vse pa je odvisno od nas, kako vse to upoštevamo in kako skrbimo za naravo.

Če želimo naravo ohraniti in prepreči njeno uničevanje, moramo začeti z ozaveščanjem in izobraževanjem zelo zgodaj v vrtcih, osnovnih šolah in tudi doma. Le na tak način bomo spremenili miselnost in ohranili naravo za zanamce.

Viri:

Alpsko cvetje Slovenije: Vlado Ravnik

Slikovni vodnik Rastline in živali: Wilhelm Eisenreich, Alfred Handel, Ute E. Zimmer

2 x Sto alpskih rastlin na Slovenskem: Tone Wraber

Fotografije: Miljko Lesjak, Milena Brešan, Damjan Manfreda

Spletna stran PD Tolmin